

2. Office of Police Complaints. URL: <https://policecomplaints.dc.gov/node/166322>

3. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2021 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2021/Zvit_NPU_2021_.pdf.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-257-2-19>

ВПЛИВ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ НА НЕГАТИВНІ ПРОЯВИ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Шаповалова Інна Олександрівна

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Одним із основних завдань держави є створення умов для постійного підвищення рівня правової культури або хоча б недопущення її різкого зниження. Оскільки рівень правової культури на різних етапах розвитку суспільства є різним, розвиток правової культури є процесом перманентним, коли кожне наступне покоління намагається його вдосконалити. При цьому суттєвою є ознака, згідно з якою процес удосконалення має розпочинатися лише після відповідного засвоєння вже накопичених правових знань [1, с. 43]. Але в зазначеному випадку автор, скоріше, мав на увазі, що стан правової культури постійно змінюється. У значенні терміна «розвиток» і традиційні, й електронні словники передусім виділяють саме позитивний рух. Так, академічний тлумачний словник української мови наводить одне зі значень розвитку як «процес, у результаті якого відбувається зміна якості чого-небудь, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого» [7].

В.П. Сальников додає до поняття правової культури особистості її прогресивну діяльність, яка включає всі цінності, так чи інакше пов'язані з функціонуванням права, системи його норм та принципів [4, с. 23].

В.В. Копейчиков правову культуру визначає як систему правових цінностей, що відповідають рівню правового прогресу, досягнутого суспільством, і відображають у правовій формі стан свободи особи, інші найважливіші соціальні цінності [3, с. 140].

Правову культуру необхідно розглядати у двох головних та взаємопов'язаних аспектах: стосовно суспільства в цілому та особистості зокрема. Між ними існують зв'язки, єдність, взаємообумовленість та взаємодія.

Правова культура – це засіб правового регулювання суспільних відносин, заснованих на законах, формах взаємодії їх учасників.

Проявом ставлення особистості та суспільства до права, законності є правосвідомість як частина правової культури. Правосвідомість формується під дією об'єктивних та суб'єктивних факторів суспільного розвитку. На нього впливають не тільки історичні та соціальні процеси, а й геополітична ситуація в державі і духовна сфера суспільства. Якщо правова система функціонує в умовах законності, свободи, соціальної справедливості, поваги до права, то це сприяє росту правосвідомості всіх суб'єктів.

Правова культура органічно пов'язана та взаємодіє із законодавством. В умовах демократичної процедури закони можуть прийматися більшістю голосів, власникам яких не вистачає професіоналізму. У боротьбі за закони відбувається зіткнення представників різних правових культур, що не може не відобразитися на якості законодавчої діяльності.

Якщо право – це встановлена законом міра соціальної свободи, то закони і всі інші юридичні норми повинні бути послідовним вираженням цієї свободи, що відповідає завданням та цілям правової держави. Якість законодавства оцінюється не тільки і не стільки вирішенням економічних, політичних та інших завдань суспільного розвитку, скільки закріпленням надійних гарантій прав, свобод та інтересів особистості, інших суб'єктів правових відносин.

Матеріально-предметна сфера правової культури визначається, з одного боку, економічними факторами, а з іншого – традиціями даного суспільства.

Ментальний бік правової культури включає в себе буденну і теоретичну правосвідомість, тобто комплекс уявлень про політику, закони, правосуддя, які впливають на поведінку людей, відображаються на змісті та формі правового регулювання суспільних відносин. Таким чином, ставлення людей до права є одним із показників правової культури. Правова культура використовується як інструмент стану правового життя суспільства в цілому. Ось чому важливо вивчати клімат політичного життя, атмосферу, пов'язану з правовідносинами [4, с. 526-533].

Особливо хотілося б відзначити рівень правової свідомості співробітників органів внутрішніх справ, оскільки саме вони покликані стояти на сторожі захисту прав і свобод людини. Але поряд із правовим

нігілізмом і правовим прагматизмом у цій сфері сформувався пласт переродженої правосвідомості – одного з найбільш небезпечних видів деформацій. Перероджена правосвідомість характеризується сформованими повністю викривленими поглядами на право та його роль у суспільстві. Особи, яким властивий подібний тип правової свідомості, упевнені у своїй особливості, особливій ролі, інколи навіть убачають у своїй особі ледь не рятівників усесвіту, тобто викривлене уявлення про справедливість спрямовують на досягнення особливої мети, місії.

Особливу небезпеку для реалізації принципу народного суверенітету, як і загалом основ демократії, становлять неправомірні дії окремих груп суспільства, його інститутів, включаючи й ЗМІ, які чинять тиск на діяльність органів правосуддя. В останні роки така негативна практика, включаючи й крайні її форми, набула особливого поширення, про що свідчать дані Реєстру повідомлень суддів про втручання в діяльність судді з метою здійснення правосуддя, і така тенденція нині лише посилюється. Це ще більшою мірою підриває правову свідомість і правову культуру населення, оскільки стирається межа між реформуванням правової системи, демократизацією, боротьбою громадян за свої права й законні інтереси та діями, що суперечать самій сутності правової активності, але маскуються під неї [5, с. 203].

Особливу роль у системі цінностей правової культури відіграють права та обов'язки, через які в суспільстві розвивається атмосфера демократизму, законності, правопорядку. Але для цього необхідно підкріпити правосвідомість особистості та суспільства механізмом дій норм законодавства.

Правовій культурі протистоять такі явища, як правопорушення, невиконання законів, бездіяльне відношення до обов'язків, які в сукупності створюють антикультуру в суспільному ладі та державному устрої. Вони негативно впливають на правопорядок, режим законності, породжують правовий нігілізм. Подібні явища – це відмова від існуючої в суспільстві правової культури, її цінностей.

Таким чином, враховуючи всі підходи до визначення правової культури, вважаємо, що правова культура – це структурно-складне цілісне утворення, яке включає в себе якісний стан правового життя суспільства, відображеного в досягнутому рівні досконалості правових актів, правової і правозастосувальної діяльності, правосвідомості та правового розвитку особистості, а також у ступені свободи її поведінки та взаємної відповідальності держави та особистості, що позитивно впливає на суспільний розвиток та підтримання умов функціонування суспільства [2, с. 85-88].

Література:

1. Богачов С.В. Особливості процесу формування правової культури в Україні. Вісник ХНУВС. 2011. № 2 (53). С. 43–48.
2. Демічева В.В. Правова свідомість як елемент правової системи в умовах демократичного розвитку України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. – К., 2007. – 192 с.
3. Загальна теорія держави і права / За ред. В.В. Копейчикова. – К.: Юрінком, 1997. – 257 с.
4. Кельман М.С. Загальна теорія держави і права / М.С. Кельман, О.Г. Мурашин, Н.М. Хома– Львів: «Новий світ–2000», 2003. – 610 с.
5. Суходоля М. Фактичний стан правової культури населення України як відображення деформованої правосвідомості. Підприємство, господарство і право. 2021. № 1. С. 203.
6. Плавич В.П. Нове розуміння сутності і моделей сучасного права: особливості та тенденції розвитку. Правова держава. 2020. № 37. С. 17–29.
7. Словник української мови : в 11 т. Київ, 1977. Том 8.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-257-2-20>

ЩОДО ПИТАНЬ НЕОБХІДНОСТІ СТВОРЕННЯ КОДЕКСУ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МЕДІАТОРА У ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Шевченко Тетяна Володимирівна

*кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

В умовах стрімкого розвитку технологій та створення нових форм господарської діяльності змінюються й тенденції корпоративної культури. Сьогодення диктує нові умови та вимагає від держави запровадження альтернативних підходів до попередження виникнення та вирішення вже існуючих конфліктів між громадянином та державними органами. Особливо це стосується сфери правозастосування, у тому числі адміністративного та кримінального проваджень. Саме таким альтернативним та, як показує практика, ефективним способом врегулювання спорів і конфліктів у світі є медіація.